

2. HAFTA

ATATÜRK DÖNEMİNDE KURULAN VE TBMM'DE TEMSİL EDİLEN SİYASİ FIRKALAR VE SİYASAL OLAYLAR

Cumhuriyet Halk Fırkası (9 Eylül 1923-...)

Nisan 1923'te seçimlerin yenilenmesi kararının alınması üzerine daha çok Müdafaa-i Hukuk Grubu (I. Grup) temsilcilerinin seçildiği yeni seçimler sonunda, II. TBMM, 1923 yılı Ağustosunda çalışmalarına başladı. Bundan yaklaşık bir ay sonra Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 'Halk Fırkası' adıyla siyasi bir parti haline getirildi (9 Eylül 1923).

Atatürk, bu konudaki görüşünü, 7 Şubat 1923'te Balıkesir Paşa Camii'nde halka hitaben yaptığı ünlü konuşmasında, siyasi fırkaların gerekliliğinden ve Türkiye'deki halktan bahsederek halkçılık temeline dayalı bir fırkanın kurulması üzerinde durmuş ve Halk Fırkası hakkında sorulan bir soruya: "Halk Fırkası dediğimiz zaman bunun içinde bir kısım değil, bütün millet dahildir. Halk Fırkası halkımıza terbiye-i siyasiye vermek için bir mektep olacaktır..." cevabını vererek 'Halk Fırkası' adıyla bir parti kurmak niyetinde olduğunu belirtmiştir.

Sonuçta 9 Eylül 1923 tarihinde Halk Fırkası kurulmuş **Kazım Karabekir'in Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını kurmasıyla 10 Kasım 1924'te** Cumhuriyet Halk Fırkası adını almış, 1935 yılında ise Fırka yerine Parti kelimesi kullanılmaya başlanmıştır. Parti kurucuları Refik Saydam, Celâl Bayar, Sabit Sağıroğlu, Münir Hüsrev Göle, Cemil Uybadın, Kazım Hüsnü, Saffet Arıkan ve Zülfü Bey, ilk genel sekreter ise Recep Peker'di.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (17 Kasım 1924-3 Haziran 1925)

Milli Mücadele hareketinin kazanılmasından sonra meydana gelen gelişmeler Meclis'te Atatürk'ün bazı arkadaşları arasında görüş ayrılıklarına, dolayısıyla tepkilere yol açmıştı. Bu ayrılıklar Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF)'na karşı muhalefet hareketini doğurdu. Bu hareketin doğmasına yol açan son gelişme ise cumhuriyetin ilanı konusuydu. Atatürk'ün en yakın arkadaşları cumhuriyete ve demokrasiye karşı olmadıklarını ancak cumhuriyetin ilanının bir oldu-bittiye getirildiğini belirterek, ilan ediliş tarzına karşı çıkarlar. M. Kemal Paşa'nın Nutuk'ta da anlattığı gibi, kendisi Cumhuriyet'in ilanı için Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda yapılacak değişiklikleri belirledikten sonra bu iş için Çankaya'ya davet ettiği

arkadaşlarını görevlendirirken, aynı fikri paylaşmadığına inandığı diğer arkadaşlarına haber vermemiştir.

Cumhuriyet'in ilanı, halifeliğin kaldırılması ve 1924 Anayasası'nın kabulü sonrasında ortaya çıkan sürtüşmelerin devam ettiği bir sırada M. Kemal Paşa muhalefeti yakından takip ettiği için ordu ile siyasetin birbirinden ayrılmasını sağlamaya çalıştı. Daha önce Anayasa ve Seçim Kanunu'na göre askerlik ile milletvekilliği bir kişinin şahsında birleşebiliyordu. Bundan dolayı pek çok önemli komutan aynı zamanda milletvekili idi. Bu durumun önüne geçmek için alınan karardan sonra ordu komutanlarından Kazım Karabekir ve Ali Fuat Paşalar ordudan ayrılarak milletvekilliğini tercih ettiler. Bu gelişmeden sonra Milli Mücadele döneminde M. Kemal Paşa'nın yakınında yer alan ve onu destekleyen Kazım Karabekir, Ali Fuat (Cebesoy), Refet (Bele), Rauf (Orbay) ve Adnan (Adıvar) gibi önemli komutan ve şahsiyetler Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası adıyla yeni bir parti kurdular. **(17 Kasım 1924)** Başkanlığını Kazım Karabekir'in yaptığı Fırka'nın genel sekreteri ise Ali Fuat Paşa'ydı. Bazı eski ittihatçıları da bünyesinde toplayan yeni partinin programı Esaslar, İç Politika, Ekonomi, Maliye, Maarif Politikası ve Sosyal politika görüşlerini ortaya koyacak şekilde hazırlanmıştı. Programda ekonomi ve maliyeye ağırlık verildiği görülmektedir. Parti programında dini inanç ve fikirlere saygılı oldukları ifade edilmiştir. Ayrıca Cumhurbaşkanı'nın tarafsız olması gerektiğini savunan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TPCF) temsilcileri muhalefetsiz bir sistemin otoriterliğe kayacağı endişesini taşıdıkları için böyle bir harekete giriştiklerini belirtirler.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurulması ile Türkiye Cumhuriyeti'nde ilk kez çok partili parlamento sistemine geçilmiş oluyordu. Mustafa Kemal Paşa da "Times Gazetesi"ne 11 Aralık 1924'te verdiği demeçte: "*Hakimiyeti milliyeye esasına dayanan ve bilhassa cumhuriyet idaresine malik bulunan memleketlerde siyasi partilerin mevcudiyeti tabiidir. Türkiye Cumhuriyeti'nde de birbirini denetleyen partilerin doğacağına şüphe yoktur.*" Diyerek böyle bir girişimi doğal, son derece de olumlu ve cumhuriyet rejiminin gereği olarak karşıladığını ifade etmiştir.

Partinin programında demokratik, liberal, düşünce ve inanca saygılı olunacağı öncelikle belirtiliyor, diğer önemli görülen prensipler de şu şekilde sıralanıyordu: Tek dereceli seçim sistemi, anayasanın milletten vekalet alınmadan değiştirilemeyeceği, Cumhurbaşkanı seçilince mebusluk sıfatının düşeceği, idari yönden adem-i merkezîyetçilik, milletten izin alınmadan yeni inkılap yapılmayacağı. Demokratik bir

açılımı öngören fakat ülkenin o günkü şartlarıyla bağdaşmadığı açık olan bu prensipler, partiyi bir anda inkılap karşıtlarının ve dine dayalı devlet düzeni yanlılarının sığınağı haline getirmiştir. Parti kurucuları böyle bir amaç gözetmemiş olmakla birlikte bu durum ileride partinin sonunu getirecektir. Doğuda meydana gelen Şeyh Sait isyanı gelişmelerin seyrini değiştirdi. Şeyh Sait İsyanı nedeniyle Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun 1. Maddesine bir ekleme yapılmış, hükümete 4 Mart 1925'te kabul edilen Takrir-i Sükün Kanunu ile irtica, isyana, ülkenin sosyal düzenini, huzurunu, iç güvenliğini bozmaya yönelik her türlü kuruluşu, girişimi ve yayını cumhurbaşkanının onayı ile yasaklama yetkisi verilmiştir. Buna dayanarak programındaki "firkamız itikad-ı diniyeye ve fikriyeye hürmetkardır" maddesinden ve parti içine isyancıların sızmış olmasından dolayı Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Takrir-i Sükün Kanunu'nun 1. maddesine dayanarak 3 Haziran 1925'te kapatılmıştır.

Şeyh Sait İsyanı

Şeyh Sait İsyanı, 13 Şubat 1925'te doğuda Genç ilinin Piran köyünde başlayıp kısa sürede bölgeye yayılan bir isyandı. Söz konusu isyan gerçekleştirilen inkılaplara tepki gösteren çevrelerin başlattığı bir 'karşı ihtilal' hareketidir. Medreselerin kapatılmasına ve halifelğin kaldırılmasına karşı çıkan çevrelerin, saltanat ve hilafeti geri getirmek amacıyla başlattıkları bir isyandır. O sırada Lozan'da halledilemeyen Musul meselesinden dolayı İngilizlerle sürdürülen görüşmeler esnasında Musul'u Türkiye'den almak isteyen İngilizlerin, isyancıları destekleyerek bölgede bir Kürt meselesi çıkarmak istemelerinin de payı vardır. Böylece, İngilizler, Türk hükümetini zayıflatarak, Musul meselesini kendi lehlerine çözümlenmek istemektedirler. Çok zayıf bir ihtimal olarak görülmekle beraber, yeni devletin bütün yetkileri elinde toplamak isteyen bir politika izlemesinden dolayı, bölgedeki aşiret yapısının kaldırılması girişimleri yüzünden, Şeyh Sait'in nüfuzunu kaybetme tehlikesine karşı ayaklandığı iddiası da ileri sürülen görüşler arasındadır.

İsyanın yayılması ve durdurulamaması üzerine hükümet başkanı Fethi Bey istifa etmek zorunda kalmıştır. Yeni hükümet kurma yetkisi İsmet Paşa'ya verilmiş ve 3 Mart'ta kurulan İsmet Paşa hükümeti, isyanın bir an önce bastırılması için 4 Martta Takrir-i Sükûn yasa tasarısını TBMM'ye sevk etmiş ve biri Ankara'da, diğeri isyan bölgesinde olmak üzere iki İstiklal Mahkemesi kurulması önerisini Meclis başkanlığına sunmuş, Meclis aynı gün söz konusu yasa tasarısını ve Hükümetin önerisini kabul etmiştir. Yaklaşık iki ay süren askeri harekât sonucunda isyan bastırılmıştır. Başta Şeyh Sait olmak

üzere isyancılar idamla yargılanarak cezalandırılırlar. Yargılama esnasında Şeyh Sait'in verdiği ifadelerle bakılırsa, isyanın siyasî boyutu yoktur. Yani, isyancıların gayesi Kürt Devleti kurmak değildir. Medreselerin kapatılmasına ve halifeliğin kaldırılmasına yönelik dinî bir tepkiden ibarettir. Bu gelişmenin yanı sıra isyanın çıkmasında etkileri görülen çevrelere karşı sert önlemler alındı. Bu gelişmenin yanı sıra isyanın çıkmasında etkileri görülen çevrelere karşı sert önlemler alındı. İsyân sonrasında, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, isyandan sorumlu tutularak 3 Haziran 1925'te kapatılmıştır.

İsyân sonrası iç politikaya ağırlık verilerek laikleşme yolunda yeni adımlar atıldı. Bu amaçla çeşitli çevrelerce istismar edilen tekke, zaviye ve türbeler kapatılarak; şeyhlik ve dervişlik gibi unvanlar yasaklandı. (30 Kasım 1925) Takrir-i Sükun Kanunu'nun getirdiği ortamdan yararlanılarak Türk aile yapısında değişiklikler meydana getiren Türk Medeni Kanunu bu dönemde kabul edildi (17 Şubat 1926).

İzmir Suikasti

Şeyh Sait İsyanı dönemin hükümetini oldukça meşgul etmiştir. Henüz, yeni devlet eskinin yaralarını sarıp modern bir toplum oluşturmak için çaba sarf ederken böyle bir isyanın çıkması bazı sıkıntıların doğmasına yol açmıştır. Her şeyden önce rejim sertleşmiş ve demokrasinin yerleşmesi gecikmiştir. Bu arada Musul kaybedilmiş ve 1930'daki Serbest Fırka deneyimine kadar tek parti yönetimi devam etmiştir.

Bu sırada yapılan İnkılâpları halka anlatmak maksadıyla 1926 baharında yurt gezilerine çıkmayı planlayan Atatürk, programa göre Balıkesir üzerinden 17 Haziran'da İzmir'e gidecekti. Aynı günlerde muhalefetle iktidar arasındaki sürtüşme ve kırgınlık da devam ediyordu. İzmir suikastı böyle bir ortamda meydana geldi. Ziya Hurşit, Laz İsmail, Gürcü Yusuf ve Çopur Hilmi adında kişiler M. Kemal'e suikast düzenlemeyi amaçlıyorlardı. Bunların yanı sıra suikasta katılanlar arasında Sarı Efe Edip, Miralay Arif (Ayııcı, Eskişehir milletvekili ve Atatürk'le Samsun'a çıkanlardan), Şükrü (Eski ittihatçı, Milli Eğitim Bakanı, İzmit milletvekili), Abidin (Saruhan milletvekili), Rasim (Veteriner Albay, emekli), Cavit (Eski maliye bakanı, ittihatçı), Abdülkadir (eski Ankara valisi), İsmail Canbolat (eski ittihatçı) ve Hilmi (Ardahan milletvekili) gibi kişilerin de isimleri geçmektedir.

Mustafa Kemal'e karşı suikast tertip eden Ziya Hurşit ve arkadaşlarına Giritli Şevki yardım ederek onları suikasttan sonra Yunan adalarına kaçıracaktı. Ancak ziyaretin bir gün gecikmesinden şüphelenen Giritli Şevki'nin meseleyi yetkililere haber vermesi ile olay ortaya

çıktı. Suikastın ortaya çıkması üzerine Ankara İstiklal Mahkemesi Heyeti İzmir'e gelerek olaya el koydu. Olay ile ilgisi olduğu düşünölen kişiler birer birer yakalanarak tutuklandılar. Bunlar arasında, İttihat ve Terakki üyesi olan kişilerle, Terakki Perver Cumhuriyet Fırkası'na mensup kişiler de vardır. Mustafa Kemal Paşa'ya göre suikastın arkasında TPCF vardır ve "bu suikast birkaç kişinin tertip eseri değil" "muhaliflerin devrim ve cumhuriyet aleyhine giriştikleri büyük bir ihanet eseri"dir. Dolayısıyla TPCF mensuplarını tutuklamak gerekmektedir. Hatta eski İttihatçuların TPCF ile örgütlendiklerini ve bir darbe ile iktidara gelmek istediklerini, suikastı de bu nedenle planladıklarını düşünmektedir. Kazım Karabekir Paşa TPCF Başkanı olarak Ankara'da tutuklanır ve duruşmaların başladığı 26 Haziran 1926 sabahı İzmir'e getirilir. Aynı gün yine aynı partiden İstanbul'dan Refet Bele, Cafer Tayyar, Ali Fuat Cebesoy, İttihatçılardan eski Maliye Bakanı Cavit Bey ve arkadaşları İzmir'e yargılanmak üzere getirilirler. Suikastla ilgisi görölen İttihatçuların gayesinin daha önce feshettikleri İttihat ve Terakki Fırkası'nı yeniden dirilterek iktidara gelmek istedikleri ve bu amaçla gizli toplantılar yaptıkları iddia edilmektedir. Bu değerlendirmelerden sonra yapılan sorgulamalar sonunda suçlular cezalandırılır. Olayla doğrudan ilgisi olan Ziya Hurşit ve yardımcıları ile itttihatçılardan eski maliye bakanı Cavit Bey, Dr. Bahaettin Şakir, Ayıcı Arif, Kara Kemal gibi kişiler idam cezasına çarptırılırlar. Rauf ve Dr. Adnan Beyler on yıl küreğe mahkûm edilir. Bazı Terakkiper Cumhuriyet Fırkası mensupları ile itttihatçuların olay ile ilgileri olduğu iddiasıyla haklarında yapılan soruşturmalar sonucu Kazım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy vb. kişiler suçsuz bulunarak serbest bırakılır. Bazı itttihatçılar ise tutuklanır. İttihat ve Terakki'nin Türk siyasi hayatından silinmesini sağlayan bir dizi idam gerçekleştirilir.

Serbest Cumhuriyet Fırkası (12 Ağustos-17 Kasım 1930)

1929 yılında Amerika'da başlayarak dünyaya yayılan (işsizlik ve enflasyonun arttığı) genel ekonomik buhran Türkiye'yi de etkiledi. Diğer taraftan Halkta Cumhuriyet Halk Fırkası'na ve yürüttüğü politikaya karşı bir memnuniyetsizlik gözle görülür hale gelmişti. Bu durum üzerine M. Kemal Paşa Cumhuriyet Halk Fırkası'na karşı muhalefet görevini yürütecek olan bir başka "fırka"nın kurulmasını istedi. Böyle bir fırkanın kurulmasında güdülen amaçlar arasında, halkta birikmiş hoşnutsuzlukların giderilmesini sağlamak ve hükümeti hem kusurlarını ve eksikliklerini düzeltmeye hem de ekonomik duruma yeni çareler aramaya yöneltecek bir sistemin yaratılmasına sevk etme düşüncesi de vardı. Ayrıca Mustafa Kemal Paşa'nın batı tarzında demokratik rejimi benimsemiş olması ve kendisinden sonra ortaya çıkabilecek anti-demokratik gelişmelere meydan vermemek isteğı de etkili olmuştur.

Bu çerçevede bizzat M. Kemal Paşa'nın teklifi ve isteği üzerine o sırada Paris Büyükelçiliği'nde görevli bulunan Fethi Bey partiyi kurmakla görevlendirildi. Bu iş için Mustafa Kemal Paşa, Fethi Bey'e hitaben yazdığı bir mektubunda, gençliğinden beri, dürüst fertlerin ve siyasi partilerin, Meclis içinde veya millet önünde, memleket hayrına olarak, fikirlerini serbestçe açıklayıp tartıştıkları bir sisteme taraftar olduğunu bu sebeple laik prensiplere dayanan yeni bir siyasi partinin Meclis'te yer alıp memleket meselelerini serbestçe tartışmasını Cumhuriyetin temellerinden biri olarak gördüğünü belirtmekteydi. Fethi Okyar hatıralarını anlattığı "Üç Devirde Bir Adam" adlı kitabında ise dönemin TBMM Başkanı Kazım Özalp'in Yalova'da M. Kemal Paşa'nın yanında şunları söylediğini belirtmektedir: "... Bir muhalefet lazımdır. Birçok arkadaşlar Mecliste söz söyleyemediklerinden şikayet ediyorlar. Geçenlerde Viyana'da bulunduğum zaman, Neue freie Press Gazetesi benden mülakat istemiş ve "-Türkiye'de kaç siyasi parti vardır?" sorusunu sormuştu. "-Bizde yalnız bir fırka vardır" cevabını verdim. Gazeteci hayret etti: "-Hükümet işleri sadece bir fırka ile nasıl kontrol edilebilir. O halde sizde parlamento murakabesi de yok demektir" dedi. Kendisini tatmin için bizdeki sistemi izah edip, "-Hayır, bizde murakabe vardır, fakat bizim kendimize mahsus tarzımız vardır. Biz hükümeti fırkada ve encümenlerde kontrol ederiz. Böylelikle de ülkemizde, çok fırkaların varlığından kopup gelen sakıncaların tesirlerini önledik." dedim. Gazeteci ertesi günü söylediklerimi aynen yazmakla beraber -kendi tabiriyle- "-Şu budalaya bakın: Avrupa'nın ortasında bize Parlamento dersi vermeye gelmiş" mealinde bir de fıkraya ilave etmişti. Hakikaten bizim meclisin vaziyetini izah etmek güçtür. Fakat bu muhalefeti fırka dahilinde yapmakla başlamak daha uygun olmaz mı? Bir müddet bu suretle devam ettikten sonra ileride fırkalar da teşekkül edebilir.". Okyar, anılarında devamla Atatürk'ün CHF'nin yanı sıra kendisinin yeni bir parti kurması isteğine karşılık, "Sizin her iki fırkaya eşit muamele ve eşit yardımda bulunmanızı isterim. Ancak bu şartlarla fırkanın kurulmasına teşebbüs edebilirim" dedikten sonra Atatürk'ün kendisine "size kırk elli arkadaş verebilirim" sözlerine de yüz yirmi milletvekili istediğini ancak İsmet (İnönü) Paşa'nın bu sayıya karşı çıkması üzerine de yetmiş milletvekilinde anlaşıldığını anılarından bize aktarmaktadır. Bu görüşmelerden sonra 12 Ağustos 1930 günü parti resmen kuruldu. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın programı liberalizme kaçan bazı prensiplerden ibaretti. Yayımladıkları programlarında cumhuriyetçi, milliyetçi ve laik esaslara bağlı olduklarını, Anayasa'daki hak ve özgürlüklerin herkes için geçerli olduğunu, vergi adaletsizliğinin giderileceğini, dış politikada ise bütün devletlerle dostluk ve iş birliğinden yana olduklarını belirtmekteydiler. Teşkilâtını genişletmeye çalışan yeni partinin etrafında çok sayıda muhalif gruplar toplandı. Bunlar çeşitli toplantı ve gösterilerde kendini gösteriyorlardı. Fethi Bey partisinin teşkilatını

açmak üzere İzmir'e gittiği sırada binlerce kişilik bir grup tarafından karşılanması ve bundan yaklaşık bir ay sonra (Ekim'de) ülke çapında yapılan Belediye seçimlerinde SCF gibi yeni kurulan bir parti için büyük sayılacak bir başarıyı elde edildi. Bütün bu olanlar yeni partinin iktidara karşı eleştirilerini arttırmasına yol açıyordu. Bunun doğal bir sonucu olarak da CHF ile SCF arasındaki ilişkiler gerginleşmiş ve Mustafa Kemal Paşa başlangıçta sergilemiş olduğu tarafsızlık politikasından vazgeçme eğilimine girmişti. Atatürk bu konudaki tavrını, Yunus Nadi'nin 9 Eylül 1930 tarihini taşıyan mektubunda ileri sürdüğü başka fırkaların M. Kemal Paşa'yı etkileri altına almaya çalıştıkları şeklindeki iddialarına karşılık olarak 10 Eylül'de verdiği cevapta: "Ben Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Umumi Reisiyim. Cumhuriyet Halk Fırkası, Anadolu'ya ilk ayak bastığım andan itibaren teşekkül edip benimle çalışan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nden doğmuştur. Bu teşekküle tarihen bağlıyım. Bu bağı çözmek için hiçbir sebep ve lüzum yoktur ve olamaz." sözleri ile açıkça ortaya koydu. Bu gelişmeler Fethi Okyar'ı bu koşullarda bir muhalefet partisinin yaşayamayacağı inancına yöneltmiş ve Mustafa Kemal Paşa ile karşı karşıya kalmamak için partisini feshetme durumunda kalmış ve 17 Kasım 1930'da partinin fesih kararını ilgili bakanlığa iletmıştır. Üç ay gibi kısa bir süre varlığını sürdüren SCF denemesinin başarısızlığa uğraması sonucu Türkiye'de 1945 yılına kadar başka bir siyasi parti kurulmadı.

Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Terakkiperver Cumhuriyet Fıkrasından farkı, kurucularının Atatürk ve inkılaplarına muhalif olmayan, yakın arkadaşları olmalarıdır. İkinci olarak ise bu fıkra hükümet tarafından kapatılmamış kendi kendini feshetmiştir. SCF, CHF'den ekonomik görüşleri ile ayrılıyordu. CHF'nin ekonomide devletçi politikalarına karşı liberalizmi savunuyordu. Bunun dışında programında ve tüzüğünde Cumhuriyete, onun temel ilkelerine, milliyetçiliğe, laikliğe, inkılaplara bağlı olduğu ayrıca bunların gelişmesine katkı sağlayacağı vurgulanıyordu. Fakat Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'na olduğu gibi Serbest Cumhuriyet Fırkası'na da rejim karşıtları sızmıştır. Fethi Bey'in partisini feshetmesinin diğer bir sebebi de bu rejim karşıtlarının partiyi hükümete karşı bir kalkan olarak kullanarak cumhuriyete ve inkılaplara karşı muhalefet etmelerini engellemektir.

Menemen Olayı (23 Aralık 1930)

Serbest Fırka deneyiminin başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra, **23 Aralık sabahında altı kişi, doğruca çarşı içindeki camiye giderek, sabah namazına gelen az sayıda vatandaşı dini içerikli propaganda ve karşı koymaya yeltenenleri de tehditle kendilerine katılmaya**

zorlamışlar, yeter sayıya ulaştıklarına kanaat getirince dışarıya çıkararak Belediye Meydanı'nda toplanmışlar, yeşil bayrak açarak “şeriat” ilan etmeye kalkışmışlardır.

Durumu öğrenen jandarma komutanı, askeri birliklerden yardım istemiş, Menemen'de bulunan 43. Piyade Alay Komutanlığı Asteğmen Kubilay'ı gerici ayaklanmayı bastırmakla görevlendirmiştir. Kubilay olay yerine geldiğinde isyancıların açtığı ateşten yaralanmış ve isyancılardan Derviş Mehmet tarafından bir bağ bıçağı ile boğazı kesilerek şehit edilmiştir. Asteğmen Kubilay ile birlikte olay yerine gelen Hasan ve Şevki isimli bekçiler de asiler tarafından şehit edilmiştir. Olay yerine gelen askeri birliklerin, teslim olmaları yönündeki uyarılarını dinlemeyen ve kendilerine kurşun işlemediğini iddia eden asilere karşı açılan ateş ile Derviş Mehmet ve iki adamı olay yerinde öldürülmüş, diğerleri de kaçırmaya çalışırken yakalanmışlardır.

Olay bastırıldıktan sonra olayın boyutlarını tespit etmek maksadıyla olayla uzaktan yakından ilgisi görülenler hakkında kovuşturmaya geçilmiştir. Bu çerçevede aralarında bölgedeki Nakşibendi tarikatının (**Derviş Mehmet, İstanbul'daki Nakşibendi tarikatı şeyhine bağlı olduğu için**) önemli isimlerinden olan Esat Efendinin de bulunduğu bazı kişiler gözaltına alınır. Bu olay, altı kişinin başlattığı bir olay olmayıp arkasında başka güçlerin varlığından şüphe edilmesinden dolayı çok yönlü araştırılmıştır. Olayın duyulması üzerine Cumhurbaşkanı M. Kemal Paşa orduya gönderdiği başsağlığı mektubunda: “...*Büyük ordunun genç subayı ve Cumhuriyetin ülkücü öğretmenler topluluğunun değerli üyesi Kubilay'ın temiz kanı ile Cumhuriyet yaşama yeteneğini tazelemiş ve güçlenmiş olacaktır*” sözleri ile olaydan duyduğu üzüntüyü ortaya koyar. Fahrettin Altay anılarında, olayın duyulması üzerine Çankaya'da yapılan bir toplantıda M. Kemal Paşa'nın olayın siyasal kaynaklarının araştırılmasını, isyancılara karşı sert davranılmasını ve gerekli işlemin yapılmasını istemiştir.

